

quin in ea partem inclinaverit; sed ratio ejus, (ut idem D. Thomas notavit) non cogit. Solum enim concludit, quod sicut natura humana per primam inobedientiam primi hominis in servitatem redacta est, ita per obedientiam in libertate et justitia conservaretur. Verumtamen sicut per culpam Adæ non ita sumus omnes in captivitatē redacti, ut non possimus per libertatem arbitrii in libertatem vindicari: ita etiam licet per Ade obedientiam originalem justitiam quasi hæreditario jure haberemus, nihilominus illam per liberum arbitrium amittere possemus. Est tamen differentia quod justitiam semel amissam solis viribus liberi arbitrii, nisi nos Deus sua gratia præveniat et adjuvet, recuperare non possumus: justitiam autem etiam ab Adamo derivatam, modo superius declarato, de nostro et solo libero arbitrio amittere possumus. Hoc autem non est, quia fortior sit culpa ad inducendam servitatem, quam obedientia ad justitiam et libertatem conservandam: sed ex infirmitate et fragilitate nostræ naturæ provenit. Est enim potentior de se ad malum, quam ad bonum, et filius a Deo, quam a creatura avertitur: quia difficilis ad Deum, quam ad creaturam convertitur. Unde fit etiam, ut una inobedientia momentanea (ut sic dicam) totam naturam ita dejecerit, ut a lapsu per se solam resurgere non posset, absque gratia: una autem obedientia non esset sufficiens ad conservandam justitiam pro tota natura: ita ut postea per ejusdem præcepti transgressionem amitti non posset. Reddique potest ratio, tum quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocumque defectu, ideoque ad destruendam justitiam sufficit semel peccare; ad conservandam autem justitiam non satis est semel obediens, sed etiam in obedientia perseverare: tum etiam, quia potentior est homo de se ad cadendum, quam ad resurgendum, vel in bono perseverandum: et ideo post custoditum semel præceptum, potuit facile sequi culpa sufficiens ad maculandam totam naturam: post primam autem inobedientiam non potuit amplius primus parens totam naturam in pristinum statum restituere; de quo latius in tom. de Inear., in princ.

9. *Ad Gregorium in eodem n. 1 responsio D. Thomæ.*—Ad Gregorium etiam respondet D. Thomas solum voluisse docere, quod si Adam non peccaret, non generaret filios gehennæ, id est, peccatores, et dignos gehenna, sicut modo illos generat: nihilominus tamen non negare Gregorium, quin ipsi filii Adæ

etiam justi geniti possent postea per propria peccata filii gehennæ fieri. Quæ responsio satisfaceret, si Gregorius tantum diceret, *Nunquam ex se filios gehennæ generaret: ac non ibi sistit, sed adjungit: Sed hi, qui nunc per redemptionem salvandi sunt, soli ab illo electi nascerentur.* Propter quod addit D. Thomas, d. q. 100, a. 2, ad 1, quod si forte, durante statu innocentiae, homines non peccarent, non id esset, quia essent in justitia confirmati, sed propter divinam providentiam, per quam a peccato conservarentur immunes. Sed hoc satisfacit, quia (ut diximus) hic non est contentio de propria confirmatione ab intrinseco: nec de modo præservationis a peccato, sed absolute: an ex certa lege omnes præservarentur a peccato, seu damnatione. Quod si Gregorius assenseret voluit, ex speciali dono Dei, quodcumque illud sit, omnes fuisse in perpetua justitia conservandos, plane contra nostram sententiam docuit. Unde D. Thomas, d. quodlib., a. 8, aliter respondet, videlicet, quod Gregorius cum dicit, *soli electi nascerentur, non intelligit absolute, sed quantum est ex ratione originis.* Obstant vero sequentia verba Gregorii, *Soli ab illo electi nascerentur, eosdem electos aspiciat (utique vir sanctus) atque cum eis quomodo quiescere potuisset, intendat.* Quibus posterioribus verbis aperte declarat, in prioribus se loqui de electis, non solum quantum est ex vi originis, quomodo omnes baptizati dici possunt electi quantum est ex vi Baptismi, et omnes fideles solent vocari electi, utique ad fidem: sed loqui de electis simpliciter, ut cum effectu salventur, seu gloriam consequantur. Nam ad hos electos aspicere debemus, ut cum illis quiescere optemus.

10. *Alii ut Valentia aliter respondent ad dictum locum Gregorii.*—*Non satisfaciunt.*—Et ideo dixerunt alii significasse Gregorium illis verbis: si neque Adam, neque posteritas ejus peccasset, futurum esse, ut tales electi tantummodo nascerentur, quales nunc per Christum salvantur: ita Valentia et tribuit D. Thomæ in d. quodlib. At D. Thomas nihil aliud, præter id, quod retuli, dicit; neque Gregorius ponit illam conditionalem, *si neque Adam, nec posteritas ejus, peccaret: sed tantum dicit: Si parentem primum nulla peccati putredo corrumperet, soli electi ab eo nascerentur.* Quare probabile censeo, quod Molina etiam dixit, Gregorium in ea fuisse sententia, ut crederet, Adamo non peccante omnes ejus filios salvos futuros fuisse; quod potuit quidem facere Deus. Unde autem sciri possit, ita

fuisse futurum, ignoramus; eademque ratio, vel major est, ut dixi, de immunitate ab omni peccato: ideoque solum dicimus, ex vi illius status potuisse filios Adæ peccare, quamvis posset Deus, quos vellet, ab omni peccato præservare.

CAPUT X.

DUBIA NONNULLA CIRCA DOCTRINAM SUPERIORIS
CAPITIS EXPEDIUNTUR.

4. *Prima difficultas.*—Præcipua difficultas circa superiore resolutionem est, quia posito lapsu aliquorum hominum, videtur difficile ad explicandum, quomodo illis fuisse providendum, tam in ordine ad Deum, quam in ordine ad cæteros homines innocentes. Nam imprimis sequitur, eos, qui peccarunt, amissuros fuisse originalem justitiam simul cum gratia: ergo fierent mortales: ergo ejiciendi essent extra Paradisum. Hinc autem aliae perplexitates orientur; quid enim, si maritus peccaret, et non uxor: vel mater habens filium innocentem, et infantem, numquid filius ejiciendus esset separandus? utrumque enim incommodum est. Deinde sequeretur, statum peccati, aut gratiae notum fuisse futurum et ipsis peccantibus et aliis, quia status originalis justitiae per effectus, et signa facile innotescere posset. Consequens autem inconveniens videtur, quia possent peccata esse mere interna, quæ non expedit omnibus esse nota: et similiter non expediebat, ut semel peccans, postea de sua poenitentia, et peccatorum remissione statim certus fieret.

2. *Resolutur ex quadam sententia Catherinei.*—In hoc dubio, si vera esset sententia dicentium in illo statu amitti potuisse gratiam, non amissa originali justitia, consequente dici posset, perseverante Adamo in Dei obediencia, filios ejus, qui peccarent, amissuros fuisse gratiam: non vero originalem justitiam. Quod tribui potest Catherine: nam in opusc. de Peccat. Orig., disput. 4, in fin., dicit, quod licet Eva peccasset, et gratiam amisisset, non privaretur originali justitia, si Adamus non peccasset: ergo a fortiori idem dicturus fuisse de filiis Adæ, si parte non peccante, ipsi peccarent: imo fortasse idem diceret de Adamo, si servaret præceptum non comedendi de ligno scientia, et contra alia peccaret. Potestque hoc suaderi, quia donum justitiae erat in eo statu naturale, sed dona naturalia non amitterentur per peccatum: ergo nec donum justi-

tæ per quodlibet peccatum amitteretur: sed solum propter peccatum totius naturæ juxta comminationem Dei. Unde supponendo hanc sententiam dicendum esset, homines non fuisse morituros, etiamsi peccarent, et consequenter nec fuisse extra Paradisum emittendos. Et ita cessarent aliae dubitationes, quæ ex contraria positione inferebantur.

3. *Dicta resolutio rejicitur multipliciter.*—Sed illa sententia supponit falsum fundamentum. In superioribus enim demonstratum est, justitiam originalem nunquam permanere sine gratia, et oppositum divinæ institutioni repugnare. Deinde illo fundamento permisso, alia majora incommodata oriuntur. Nam incredibile est, homines rebelles Deo per peccatum, habituros fuisse corpora impassibilia et immortalia, et appetitum inferiorem plene subjectum superiori: et similia privilegia, quæ originalis justitia secum afferebat. Deinde, vel homines semel peccantes in illo statu agere possent poenitentiam, vel non? Si non possent, consequenter non possent in gratiam redire: quod miserrimum esset. Si autem eam agere possent: quomodo permanente justitia originali possent pro peccatis satisfacere: cum donum illud ab omni poena et dolore hominem præservaret. Item si homo poterat in illo statu peccaret, posset etiam sæpius id facere, et consuetudine peccandi pravos habitus acquirere: talis autem dispositio repugnat cum rectitudine justitiae originalis. Denique licet justitia originalis ex ea parte, qua perficiebat, et quasi integrabat naturam intra suum ordinem, datur quodammodo naturale donum: nihilominus simpliciter non erat naturæ debita, nec dabatur, nisi gratis, et in ordine ad perfectiōnem gratiæ: ergo non erat magis inammissibilis per peccatum, quam ipsa gratia.

4. *Verior resolutio bipartita.*—Prior pars tractatur. — Dicendum ergo est, si Adamus non peccasset, posteros ejus non magis fuisse nascituros confirmatos in justitia originali, quam in gratia: ac proinde, si peccarent, ut revera potuissent, utrumque amissuros fuisse. Quomodo autem Deus tunc providisset hominibus peccantibus, tam quoad salutem animæ et felicitatis consecutionem, quam quoad reliquum tempus status viæ, incertum nobis est. Priorem partem probant ea, quæ hactenus adduximus. Quia vero aliud est loqui de protestate, aliud de facto, solum possumus certo affirmare, ex parte status, et donorum gratiæ et justitiae, quæ in illo data sunt pro tota posteritate, potuisse homines gratiam, et con-

sequenter etiam justitiam peccando amittere : et non fuisse unam sine alia amissuros propter connexionem earum inter se. Quod vero de facto Deus permetteret aliquos peccare, sicut non possumus absolute negare, ita neque cum certitude affirmare possumus. Quia posset facile Deus nullum aliud peccatum in toto genere humano permittere, si primus homo primam peccati occasionem vicisset, et dare omnibus hominibus auxilium efficax ad vitanda omnia, et singula peccata etiamsi tale auxilium non esset debitum, nec promissum pro tali statu, sed solum ex libera providentia datum, sicut supra diximus, et insinuavit D. Thomas, 1 p., q. 100, articul. 2, ad 4, in responsione prima ad testimonium Gregorii. Neque est revelatum, vel aliter certum non fuisse id facturum Deum : si autem id fecisset, cessassent difficultates et perplexitates, quae in illo statu oriri viderentur, si aliqui homines in eo peccarent. Et haec videtur esse potissima conjectura ut credibile fiat Deum ita fuisse provisurum in illo statu hominibus, ut in eo nemo peccaret, licet posset.

3. Nihilominus tamen haec sola conjectura insufficiens est, ut definite asserere possumus, Deum fuisse prædestinaturum omnes homines vel ad gloriam, vel etiam ad perpetuum innocentiam pro statu viæ, si prævidisset, Adamum non fuisse peccaturum : imo oppositum sit credibilis majoribus conjecturis. Primo, quia in omni statu fuit conveniens, gratiam Dei, ejusque liberalem donationem in hominibus manifestari : sed hoc maxime fit per gratuitam electionem quorumdam præ aliis, et per efficaciam vocationis in illis, et non in istis : ergo hoc genus providentiae servaret Deus cum hominibus, etiamsi Adam non peccasset. Secundo, quia hoc modo etiam ostenditur maxima libertas humani arbitrii, ejusque ab auxiliis gratiae dependentia. Tertio, quia per eumdem providentiae modum non solum gratia, sed etiam justitia Dei, non distributiva tantum, verum etiam vindicativa declaratur. Quarto, quia propter has rationes non prædestinavit Deus omnes Angelos, nec etiam duobus primis hominibus donum perseverantiae in prima innocentia dedit : ergo, quantum conjecturis assequi possumus, idem cum hominibus faceret, etiamsi si primus homo Dei mandatum non violasset.

6. Satisfit difficultati in num. 1, explicaturque per varias quæstiunculas. — Denique non obstat ratio, quæ ex difficultatibus propo-sitis desumitur : quia quod apud homines dif-

ficle appareret, posset Deus facile componere, et convenientem providentiae modum pro illis occasionibus ordinare. Quod declaratur a simili : nam si Eva peccante, Adam illi non consensisset, nec peccaret, etiam est nobis explicatu difficile quid agendum esset, id est, an Eva ejicienda esset de Paradiso, et tunc, an creanda esset alia mulier, ex qua homines innocentes in Paradiso nascerentur. Velsi Eva, non obstante peccato, intra Paradisum propter conjugium cum Adamo relinqueretur, an ibi posset poenitentiam agere, et poenam aliquam saltem voluntarie assumere. Et ad hunc modum ex simili hypothesi possunt varia dubia excitari, propter quæ vitanda, recurrendum non est ad negationem hypothesis : quasi non potuerit Deus, non peccante Adamo in aliis hominibus peccata permittere : et nihilominus modum convenientem providere; quo possent homines in tali statu, et eventu gubernari. Quod per breves interrogations facile explicatur.

7. Pro posteriori parte resolutionis in n. 4, positiæ, quæstiuncula prima. — Prima est, an peccans in illo statu posset ad gratiam redire, et veniam peccati consequi, vel statim reprobatur, potuisse tunc etiam peccatores in gratiam redire. Probatur, quia non statim transferentur vivi ex hac vita in infernum, et quamdiu in hac vita existerent, haberent liberum arbitrium de se flexibile ad bonum : ergo possent in gratiam Dei redire. Major probatur, quia status viae haberet tunc ex Dei ordinatione certam durationem, quæ non finitur propter superveniens peccatum. Item, qui semel, aut iterum bene operaretur, non statim transferretur ad gloriam communis lege : ergo servata proportione, qui semel peccaret, non statim damnaretur, vel extra statum viæ constitueretur. Minor etiam nota est, et a fortiori ostendi potest ex supra dictis, de natura angelica. Nam inter illam et humanam discrimen communiter constituitur, quod angelica natura est quodammodo inflexibilis in electione semel facta : humana vero facile post electionem mutare : quæ differentia cum in naturali proprietate fundetur, etiam in natura humana in statu innocentiae spectata locum habet. Et nihilominus diximus, inflexibilitatem illam naturæ angelicæ, non rigorose, sed morali quodam modo accipiendam : ergo homo in statu naturæ integræ non solum physice, sed etiam moraliter convertibilis esset ad bonum, ac subinde ex parte sua capax esset poeniten-

tiæ, et remissionis peccati. Præsertim, quia quia illa justitia datur gratis, tanquam pecunia per peccatum ab illa integritate, et perfectione naturæ caderet, atque ita suum errorem, et fragilitatem facile posset agnoscere. Unde probatur tandem prima consequentia : tum quia Deus in illo statu, et ex communi ejus lege homini semel bene operandi non statim daret perseverantiae donum : ergo nec male operantem statim deseret, et quasi desperatum relinquere : tum etiam, quia magis repugnat statui viatoris non posse resurgere, quam non posse cadere : tum denique quia hoc est magis consentaneum divinæ misericordiæ, bonitati, ac sapientiæ.

8. Secunda quæstiuncula plures complectens resolvitur. — Hinc nascitur secunda interrogatio, quæ plures includit, scilicet, quænam remedia instituerent tunc a Deo in remedium peccati? In qua re unum videtur certum, scilicet, necessarium fuisse dilectionem Dei ex vera charitate cum detestatione peccati, seu contritione : nam haec dispositio quasi connaturalis est ad infusionem gratiæ cum remissione peccati. An vero præter hoc medium internum provideret Deus aliud externum in illo statu per modum sacramenti, incertum est, ut dixi in 3 tom., 3 part., disp. 3, sect. 3, in fine, ubi partem negantem probabilem duxi. Interrogari etiam potest, an tunc remitterentur peccata per Christum Redemptorem? De qua re videri possunt dicta in primo tomo, tertia parte, disp. 5, sect. ultim. Tandem interrogatur, an homines tunc peccantes indigerent externis operibus poenitentiae et satisfactionis pro peccatis? Ad quam interrogationem post resolutionem puncti sequentis commodius respondemus in num. 12.

9. Tertia quæstiuncula pars negans suadetur. — Tertia ergo interrogari potest : an in eo eventu, recuperata per poenitentiam gratia, etiam originalis justitia restitueretur? Pars etenim negans suaderi potest : quia licet justitia non fuerit unquam sine gratia, quia in ea fundatur : tamen gratia sine originali justitia esse potest, quia est perfectio extra rationem gratiæ, et illa super addita. Et ita videmus restitutam esse Adamo gratiam sine justitia, sicut et nunc in justificatione datur : ergo idem esset in hominibus peccantibus in statu innocentiae. Probatur consequentia, tum quia eadem ratio militat : tum etiam, quia contritio per se solum disponit ad gratiam, et habitus, qui illam consequuntur, non vero ad originalem justitiam : ergo non est eur poenitibus restitueretur. Unde confirmatur primo,

III.

quia illa justitia datur gratis, tanquam pecunia per peccatum ab illa integritate, et perfectione naturæ caderet, atque ita suum errorem, et fragilitatem facile posset agnoscere. Unde probatur tandem prima consequentia : tum quia Deus in illo statu, et ex communi ejus lege homini semel bene operandi non statim daret perseverantiae donum : ergo nec male operantem statim deseret, et quasi desperatum relinquere : tum etiam, quia magis repugnat statui viatoris non posse resurgere, quam non posse cadere : tum denique quia hoc est magis consentaneum divinæ misericordiæ, bonitati, ac sapientiæ.

10. Pars affirmans ostenditur. — Pro parte vero affirmante facit primo, quia ordo est rectitudo originalis justitiae esset in illo statu annexa gratiæ per modum proprietatis ejus : ergo restitueretur simul cum gratia. Quia per singulorum hominum personalia peccata non fieret mutatio in toto statu innocentiae, sicut per peccatum Adæ facta est : sed solum particularis persona peccans ab illo statu caderet : ergo non est verisimile documentum illud, durante viæ tempore, in illo statu irreparabile fuisse. Et declaratur. Nam si Eva peccante, Adam non peccasset, verisimilius est, potuisse Evam per conversionem ad Deum, ad pristinum statum justitiae et felicitatis Paradisi redire : quia vix posset aliter conjugium illud et socialis vita inter Adamum et Evam cum tanta morum et effectuum dissimilitudine recte subsistere; ergo idem in cæteris servaretur. Denique utrumque possibile fuit, ut est per se notum : et licet sit in certum, quia ex voluntate Dei pendet, illud tamen de Deo credendum est, quod liberalitati ejus, et hominum innocentium conditioni, et justo desiderio magis esset consentaneum.

11. Utraque pars quæstiunculae probabilis, notatioque pro motiris utriusque partis. — Et ita potest facile utraque pars defendi. Adverti autem potest, sicut nunc contigit consequi remissionem culpæ, manente aliquo reatu poenæ temporalis, ita etiam in illo statu, seu tempore accidere potuisse : quia non omnes homines æque ferventer de peccato dolerent, cum hoc ex libertate pendeat. Si ergo homo integre justificaretur a peccato, quoad culpam, totumque poenæ reatum, credibile est etiam originalem justitiam fuisse recuperaturum. Nec

referret, quod illi non restitueretur innocentia, quatenus negat omnem culpam, etiam praeteritam; quia illa justitia de se non postulabat talem innocentiam, licet de facto solum innocentibus data, et in eis solis inventa fuerit. Neque etiam esset tunc inconveniens, quod peccatores de sua perfecta justificatione possent aliquando esse certi ex effectu recuperatae justitiae, quia haec certitudo esset illi statui consentanea: ut patet in innocentibus qui nunquam peccarent, quia certo scire possent, se nunquam amisisse justitiam, et consequenter neque gratiam. Ergo idem posset conferri peccantibus post perfectam remissionem consecutam.

12. *Progreditur dicta notatio.*—At vero, si remissio culpæ in aliquo fieret sine perfecta remissione reatus pœnæ, pro illo tempore verisimilius est, non fuisse originalem justitiam simul cum gratia restituendam: quia talis homo adhuc esset pœna dignus: ergo a fortiori esset pœnæ capax secundum præsentem statum: ergo pro tunc erat incapax doni originalis justitiae, quæ omnem pœnalitatem excludebat. Et juxta hoc facile expeditur ultima interrogatio in praecedenti punto in fine n. 8 relicta. Diceendum est enim, potuisse hominem in illo statu peccantem indigere extremis pœnis satisfactoriis, quamdiu pro reatu temporalis pœnæ non plene satisfaceret, vel per ferventem contritionem plenam illius remissionem conquereretur. Quia cum careret dono justitiae, esset in statu pœnali, et consequenter esset capax hujus modi satisfactionis, quæ semper est debita, quamdiu peccatum quoad omnem reatum, non est plene remissum.

13. *Quarta quæstiuncula in utramque partem versatur, et utrique satisfit.*—Quarta interrogatio est, an homines tunc peccantes statim de Paradiſo ejecti fuissent: utrumque enim potuit Deus ordinare: et incertum est, quid faceret. Nunc enim nullum decretum habuit divina voluntas, quod nobis innotescat, ex quo alterutram partem definire possimus. Quid autem Deus tunc decrevisset, vix potest per conjecturas divinari. Nam si peccantes statim e Paradiſo ejicerentur, frequenter coniugia conjugi, pater a filii, et filia a matre separari debuisset: quod sine aliqua perturbatione, et incommodo innocentium vix fieri posset. Item talis lex veluti instantis exilio non videtur illi statui necessaria. Nam si intra Paradiſum peccata committi poterant, cur non posset etiam contrito de peccatis ibidem exerceri, et aliquæ etiam pœnalitates sustineri:

item possent peccatores ibi manentes ab esu ligni vita arceri, et unam rempublicam cum innocentibus constituere: in qua legibus suo statu proportionatis gubernarentur: ad hunc ergo modum facile potest haec pars defendi. Quod si contraria lectori placuerit, non deerunt congruentiae: quia homo peccando fieret mortalis, cum justitiam originalem amitteret: Paradisus autem erat locus cuiusdam immortalitatis (ut sic dicam) ac felicitatis. Homo etiam peccando fieret illo loco indignus, et quasi ad illum ineptus: quia proprietatis loci debent esse accommodatae conditioni locati. At homo peccator pœnalitatibus, et ærumnis eo ipso subjicitur: locus autem ille ab his omnibus imperfectionibus, et incommodatibus erat immunis. Igitur, qui peccarent fortasse divina vi, vel ministerio Angelorum, statim extra Paradisum fierent: facta autem perfecta pœnitentia et justitia recuperata, ad illum restituerentur; et ita possent facile incommodata insinuata vitari. Praeterquam quod facile esset divinae providentiae innumeris modis aliis omnia illa componere, et convenienter ordinare.

CAPUT XI.

UTRUM IN STATU INNOCENTIÆ, SI PERSEVERARET,
EXCELLENTIOR ESSET HOMINUM SANCTIFICATIO,
QUAM SIT, IN STATU LAPSÆ NATURÆ.

1. *Suppositiones.*—Suppono imprimis, triclicem hic fieri posse comparationem: una est inter primas sanctifications utriusque status: alia inter auxilia, et gratiae, vel charitatis abundantiam, quæ ad merendum esse esset præmium in utroque statu hominibus daretur: tertia esse potest inter ultimam sanctificationem, quæ in termino viæ per gratiam et gloriam consummabitur. Secundo suppono, totam questionem hanc multum pendere ex illa controversia, an perseverante innocentia statu, Verbum caro fieret, et consequenter, an gratia status innocentia esset ex meritis Christi, necne. Nam si non esset ex Christo, verisimile est, non fuisse futuram tam abundantem, sicut nunc est propter Christi dignitatem, et infinita merita: si autem in utroque statu omnis hominum gratia esset ex Christo, res magis est dubia. Et hanc partem nos, ut probabiliter supponimus, juxta ea, quæ in 1 tom. de Incarnatione tradidimus.

2. *Pro prima comparatione notatio.*—In prima vero comparatione omittimus primam

sanctificationem primorum parentum: nam illa singularem excellentiam habuit, propter peculiarem dignitatem, et munus illorum, in quo ab ipso Deo, tanquam totius naturæ, et gratiae principio, creati, et sanctificati sunt; et ideo de illorum excellentia in superioribus dictum est. Nunc ergo solam primam sanctificationem filiorum Adæ in utroque statu comparamus. Potest autem ulterius distinguiri duplex sanctificatio prima; una est infantium, quæ sine ullorum dispositione fit: alia adulorum, quæ fit per eorum dispositiones. Utraque ex his frequens est, et ordinaria in statu naturæ lapsæ: in statu autem innocentia sola prior per se loquendo locum haberet: quia omnes sanctificantur in ipsa conceptione: et ita nullus adultus gratiam primam accipere, nisi forte post lapsum, quando jam proprie ad statum innocentia non pertineret.

3. *Prima comparatio ad infantes utriusque status reducitur expeditur.*—*Conjectura pro alterutra parte comparationis.*—Igitur prima quæstio in præsenti est, utrum gratia primæ sanctificationis infantium futura esset major in statu innocentia, si duraret, quam postea fuerit, utique in intentione, et gradibus qualitatis gratiae. Nam sub aliis respectibus potest gratia naturæ lapsæ dici major, quatenus includit remissionem culpæ, et fit ex subjecto magis indigno, et adverso a Deo, E contrario vero gratia innocentia excederet: tum in eo, quod donum justitiae originalis haberet concubans: tum etiam, quia haberet donum innocentia adjunctum, de quo generalis controversia est, an sit major Dei misericordia, quam donum pœnitentiae? quæ res alibi disputanda est. De ipsa vero gratia sanctificante quoad propriam intentionem, et gradus ejus, incertissima res est: quia determinatio ad talem gradum ex sola Dei voluntate pendet, quæ nobis revelata non est, et vix possumus per conjecturas aliquid suspicari. Nam quod in statu innocentia sanctificatio infantium cum majori abundantia gratiae fieret, solum habere videtur congruitatem cum excellentia illius status, et cum dote innocentia, ac justitiae originalis. E contrario vero, quod post naturæ lapsum major gratia conferatur ad delendum solum originale peccatum, videtur habere congruitatem ex ostensione divinae misericordiae, et ex merito passionis Christi. Nam licet in statu innocentia danda esset illa gratia ex meritis Christi: non tamen ex passione, vel morte ejus. Et ex hac parte videtur sumi aliqua ratio abundantioris gratiae in præsenti statu. Et con-

5. Id vero cum limitatione accipiendum.—Solum posset probabiliter adhiberi limitatio, seu distinctio cum proportione ad statum naturæ lapsæ, ac diversa ejus tempora. Nam licet post Christi adventum omnibus infantibus baptizatis æqualis gratia conferatur, nihilominus credimus, illam esse majorem, quam quæ ante adventum Christi per circumcisionem, vel remedium legis naturæ infantibus conferbatur: quia merita Christi jam exhibita ex parte sua videntur magis applicata ad gratiam conferendam. Sic ergo in statu innocentia (in quo supponimus venturum fuisse Christum, ut justificatorem absque redemptione) distinguuntur duo similia tempora: unum ante incarnationem, et aliud post illam: et in hoc posteriori dandam fuisse infantibus abundantiori gratiae in præsenti statu. Et con-

sonant verba Christi Joan. 10, dicentis: *Ego veni, ut vitam habeant, et abundantius habeant.*

4. *Predictus locus non convincit.*—*Quid certi habeatur in eadem comparatione.*—Sed imprimis haec verba parum probant. Quia vel in ipsis nulla fit comparatio, ut Maldonatus sentit: sed est tantum positiva assertio abundantis gratiae, quæ in omni statu per Christum danda esset. Vel si est comparativa locutio, ut verba sonant, non fit comparatio inter status innocentia et naturæ lapsæ: nulla enim de hac re ibi facta fuerat mentio: sed est, vel inter statum Ecclesiæ post Christi adventum et ante illum: vel inter statum viæ et patriæ: vel inter diversos status eorumdem hominum justorum, ac viatorum. Nam Christus venit, ut vitam gratiae haberent, et in illa crescent, et abundantius haberent, bene per illum operando. Et ita possent illa verba cum eadem proportione ad statum innocentia applicari. Reliquæ vero conjecturæ pro utraque parte debiles sunt, et ideo rem hanc, ut incertam relinquo. Solum adverto, quod sicut nunc in lege gratiae omnes infantes baptizati æqualem gratiam recipiunt, ut probabilior opinio fert: quia datur sine dispositione recipientium, et ita ex parte illorum non potest variari sacramenti effectus, et aliunde in cæteris causis, et in lege Dei ordinaria est æqualitas: ita in statu innocentia verisimilius est, omnes infantes fuisse cum æquali gratia concipiendos, secundum ordinariam legem: quia etiam illi sanctificantur sine dipositione propria, quia naturaliter non essent capaces illius, et non sunt fingenda miracula sine fundamento: et in reliquis causis gratiae, ac communis lege esset æqualitas.

5. *Id vero cum limitatione accipiendum.*—Solum posset probabiliter adhiberi limitatio, seu distinctio cum proportione ad statum naturæ lapsæ, ac diversa ejus tempora. Nam licet post Christi adventum omnibus infantibus baptizatis æqualis gratia conferatur, nihilominus credimus, illam esse majorem, quam quæ ante adventum Christi per circumcisionem, vel remedium legis naturæ infantibus conferbatur: quia merita Christi jam exhibita ex parte sua videntur magis applicata ad gratiam conferendam. Sic ergo in statu innocentia (in quo supponimus venturum fuisse Christum, ut justificatorem absque redemptione) distinguuntur duo similia tempora: unum ante incarnationem, et aliud post illam: et in hoc posteriori dandam fuisse infantibus abundantiori gratiae in præsenti statu, quam in priori, quia